

neestbiedende:
Bijbelverklaring, 50
h. Bijbelverklaring,
p het N. Testament,
In.
n. geb.
In. geb.
tologie, 4 dln. geb.
n. geb.
geb.
eb.
orum, 2 dln. geb.
b.
erkl., 4 dln. geb.
l., 2 dln. geb.
nd. 6 dln. geb.
dln. geb.
plaatsen van de
n. geb.
4 dln.
n.
oorwoord van Dr.
V. et N. Testament,
n. V. et N. Testa-
dienst, 2 dln. geb.
ens, 5 dln.
2 dln. geb.
bureel Herant.
ORMSER, te Am-
adviezen,
74 EN 1875,
PER.
aestie; II. Sociale
aestie; IV. Onder-
aestie; VI. Partij-
90.
van
Amsterdam:
RAAK
T
ndmaal,
IDEMANS,
Zierikzee,
ven
FORTMAN,
terdam.
1.75; 50 exempl.
1.75.
vaardigen.
ag 4 Mei 1890, na
van
N BERGH.
an den ontslapene,
LOON,
terdam.
oor Orgel,
INEDING,
Kerk te Amsterdam.
n.
nog slechts kleine
ORMSER, te Am-
ke Universiteit
its voor eene
eologie?"
eting, gehouden ter
jaarvergadering der
Onderwijs op Gere-
PER.
O.
ORMSER, te Am-
AN HET LEVEN
NGEN GODS
ROERE,
in Amerika.
ING VAN
ANSTEL.
um.
van Broere,
ding tot veel ver-

De Heraut

VAN DE

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 23 Juni 1881 (Staatblad N°. 124).

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertenties aan de ADMINISTRATIE van De Heraut, Amsterdam.
Inzendingen die later dan Donderdag 's namiddags te 12 ure worden ontvangen kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Zondag 6 Juli 1890. N°. 654.

Abonnementsprijs: franco aan huis, per drie maanden f1.30. Afzonderlijke nummers aan het Bureau 10 Cent.
Abonnementen worden aangenomen door alle Boekhandelaren. Postdirecteuren en aan het Bureau te Amsterdam.
Advertentie: van 1 tot 6 regels 80 Cent; voor elke regel meer 15 Cent.
Aanvragen en vermelding van leidegaven en Verslagen van Vereenigingen 10 Ct. per regel.

Van de Genademiddel.

ZONDAGSAFDEELING XXVII.

Maar Jezus zeide: Laat af van de kinderens en verhin-
dert hen niet, tot mij te komen:
want derzulkens is het koninkrijk
der hemelen.
Matth. 19: 14.

De Kinderdoop.

III.

Aan ieder uitverkorene, die het beginsel des nieuwen levens door de verborgene werking van den Heiligen Geest in zijn hart ontving, komt even uit dien hoofde het Sacrament van den heiligen Doop toe. Ziehier onze eerste stelling. En de tweede, die hier onder komt te staan is, dat God de Heere, naar zijn vrijmacht dit beginsel des nieuwen levens of der wedergeboorte, door zijn Heiligen Geest soowel in den volwassene als in den nog niet volwassene, en tot in het kleinste kindeke kan werken; en blijkens het vroeg westervan van de helft van het menschedom, feitelijk gewerkt heeft en nog werkt. Doop dus waar wedergeboorte is; en wedergeboorte denkbaar soowel in een pasgeboren wicht als in een grijsaard van tachtig jaren. En aan deze twee nu voegen we als derde stelling dit toe: Noch bij den volwassene noch bij het kindeke heeft de kerk, die den heiligen Doop moet toebediene, ooit wiskunstige zekerheid, dat de zich aanbiedende of aangeboden persoon metterdaad wedergeboren zij. Verder dan tot vermoeden, gissing of onderstelling komt de kerk nooit.

Op grond van deze drie stellingen komen we dus thans tot de vraag: Welken regel heeft Christus' kerk bij de toelating of niet-toelating tot den heiligen Doop te volgen? Of anders gezegd: Naar welken regel maakt ze uit, wie door haar voor wedergeboren zij te houden en wie niet? En dan luidt ons antwoord: Dien regel heeft ze niet zelf te vermannen, maar op te maken uit de Heilige Schrift. Wel brengt de regel, dien de Heilige Schrift ons biedt, haar nooit zekerheid, wie al dan niet het inwendig werk der wedergeboorte ontving, maar wel zegt hij haar, wie zij als wedergeborenen heeft te behandelen en te begijnen.

Het verschil tusschen dit tweërlei standpunt springt in het oog.

Niets zou natuurlijk gemakkelijker zijn, dan zoo de Heere aan de kerk een onfeilbaren toetsteen had gegeven, om de aanwezigheid van verborgene en ware genade te constateeren, op de manier waarop een goudsmid de aanwezigheid van echt verguld goud in het zilver constateert. Dit zou ook de hoogmoedige zucht des menschen wel in de hand werken. Hij toetste dan, hij zat als rechter, hij kon oordeelen. Maar dit staat God de Heere aan zijn kerk niet toe. Niet zij, Hij zit als rechter, Hij toetst, Hij proeft zijn volk, Hij is en blijft alleen de Kenner der harten. Vandaar zelfs de mogelijkheid dat een kerk een kind van God baant en uitwerpt, terwijl diezelfde kerk een innerlijk Gode vijandig mensch met kerkelijke eere kroont. Wel aal, hoe geestelijker de kerk is, het gevaar voor zulk een uiterste lager dalen en minder worden. Maar ook de best geregelde en zuiverste kerk is nooit in staat, om een absoluut oordeel te vellen, waarvan geen appel op den genadetroon zou zijn.

Nee, de Heere heeft zijn kerk niet opgedragen om over het hart te oordeelen of als rechter te gaan zitten over 's menschen staat. Iemands staat kent God alleen en de persoon zelf wien het aangaat, zoodra het

God beïelt hem de geloofsverzekering te geven. De kerk daarentegen is geroepen tot dienenden arbeid; geroepen tot gehoorzame opvolging van het goddelijk bevel; en zulks in de stellige haar geopenbaarde wetenschap, dat hier op aarde de zichtbaar geworden kerk altoos hypocriet in zich besluit. Hieruit volgt dus dat het voor de kerk onmogelijk is, er voor in te staan, dat zij, of Doop of Avondmaal uitsluitend aan wezenlijk wedergeborenen bedient. Veeleer weet ze, op grond van Gods Woord, stellig en zeker, dat ze den Doop en het Avondmaal niet anders kan bedienen, dan met het droef gevolg der zonde, dat ook deszulkten het ontvangen, die er geen recht op hadden in geestelijken zin, omdat de voorwaarde er van niet innerlijk in hen vervuld is.

Hierbij echter is tweërlei mogelijk. Deze toebediening van het Sacrament aan hen die er geen recht op hebben, kan namelijk of een gevolg zijn van den door God gestelden regel, of een gevolg van de schuld en nalatigheid der kerk. In het eerste geval komt dit niet voor haar verantwoording, in het tweede geval wel. Handelt zij bij de bediening van het Sacrament in strijd met den regel, dien God haar in zijn Woord gesteld heeft, en laat ze de tucht verslapen, dan wordt door haar schuld het Verbond Gods, door openning van wie er niet, of uitlating van wie er wel toe hoort, ontheiligd en de toorn Gods onsteekt tegen haar. Doet zij daarentegen wat ze ambtelijk in gehoorzaamheid aan haar Koning doen moet, onderhoudt ze het Verbond, onderscheidt ze tusschen bondelingen en niet-bondelingen, en zulks naar den regel des Heeren, dan gaat zij vrij uit, en blijkert deze bediening van het Sacrament ten oordeele door God te zijn gewild.

Alles komt dus maar hier op aan, dat de kerk niet zelve als rechter ga zitten, maar God rechter late zijn, en zich zelve late vergenoegen met haar dienende rol van gehoorzaam instrument des Heeren. Het gaat er mede als op de goudvelden van Zuid-Afrika. Is er zulk een goudveld, waar gouderts in verborgen ligt, dan is zulk een goudveld in het bezit van een eigenaar, en deze eigenaar heeft te bepalen, hoe hij dit goudveld wil ontginnen hebben. Om dit te regelen, laat dan zulk een eigenaar zich voorlichten door een natuurkundige, die hem zegt, op wat wijze men zulk een goudveld ontginnen moet, om de beste kansen te hebben, dat er eenzijdig geen goud verloren ga, en anderzijds niet te veel noodloze moeite worde besteed aan hetgeen geen goud is. Op grond van die voorlichting stelt hij, als eigenaar, dan den regel voor de bewerking vast. En nu komt de aannemer, die de ontginning op zich nam, en deze is verantwoord, zoo hij slechts stipt den hem gegeven regel opvolgt.

Bestond er nu een middel om dien aannemer op onfeilbare wijze te doen weten, in welke klompjes wel en in welke andere klompjes geen goud zat, en om terstond in het klompje, dat goud hield, het goud van wat er om zat, af te scheiden, dan zou deze arbeid zeer snel gaan, en de aannemer zou minder doellozen arbeid besteden aan wat van achteren blijkt geen goud te zijn. Maar zoo is de toestand van zulk een mijn niet. Het goud zit geklemd en gekleef, of wilt ge, gegroeid in wat geen goud is, en niet dan door eene verstandige bewerking gelukt het ten leste, om het echte goud van wat er om zat te schillen. Gevolg hiervan is, dat de aannemer zijn moeite en zijn arbeid besteden moet aan alles, wat het vermoeden wetigt, dat er goud in kan zitten, ook al blijkt het van achteren, dat die gissing

faalde. Alsook, dat de aannemer nu een klomp meester te zijn geworden, waar werkelijk goud in zit, maar waar nog meer om zit, dat geen goud is, zoodat beide niet geschild zijn, voor heel dien klomp precies dezelfde zorg moet dragen, alsof heel de klomp van goud ware. Geldt het dus als regel, dat de eigenaar hem oplegt, alle klompjes, die in een bepaalde ader liggen voor goud houdend aan te zien, dan is de aannemer verplicht, alle klompjes die uit deze ader worden opgedolven, na afloop van den arbeid, in de daarvoor gereedgemaakte schuren neer te leggen, wel op te sluiten en tegen diefstal te bewaren. Is dus, zeg op Maandagavond, de arbeid weer afgelopen, dan heeft de aannemer toe te zien, dat al hetgeen dien dag uit de aangewezen ader is opgedolven (onverschillig of het goud is of later geen goud zal blijken worde weggeborgen) het achter slot te sluiten, en 'snachts te doen bewaken, even precies zoodat hij doen zou, als hij de zekerheid heeft, dat het alles, het tot de laatste korrel toe wezenlijk goud zou blijken. Stel nu dat in zulk een dag 3000 ons is opgedolven, dan moet hij met dit opgedolven erts handelen, alsof hij metterdaad 3000 ons goud had verkregen, ook al blijkt het later, dat er nog geen 30 ons goud in zit. En merkt hij 'snachts een dief, die een klomp weghaalt, die misschien van achteren blijkt geen enkele korrel goud te bevatten, dan vat hij dien dief en wordt die dief gevangst even alsof hij een klomp van louter goud gestolen had. Kortom in elk opzicht gaat de aannemer, zoolang de schilting niet plaats greep, te werk, als ware er niets dan louter goud opgedolven, ook al leert de dagelijksche ervaring hem, dat hoogstens één honderdste van de opgedolven massa werkelijk goud is.

Dit nu vindt een ieder bij zulk een goud-delverij geheel natuurlijk. Niemand denkt er anders over. Niemand doet het anders. Alles waar goud in kan zijn, moet behandeld alsof het enkel goud ware. Een anderen regel kent men niet. Maar zoodra nu precies die zelden regel op de kerk van Christus en het Sacrament des Doops wordt toegepast, roept en schreeuwt een iegelijk over innerlijke onwaarheid en over een onbegrijpelijke daad.

En toch de zaak is feitelijk precies dezelfde. Het goudveld is de wereld, waar God de Heere door zijn verborgen Geesteswerking, krachtens zijn uitverkiesing, het goud van Christus' echte kerk in verscholen heeft. De eigenaar van dit goudveld is de Heere, en Hij zou alleen heeft het recht om den regel vast te stellen, waarnaar de opdelving van dat goud door den aannemer, d. i. door zijn zichtbare kerk op aarde, zal plaats hebben. Nu ligt ook op dat geestelijk goudveld het goud niet apart en niet op onfeilbare wijze voor het oog zichtbaar. Integendeel ook dit geestelijk goud ligt verborgen in een massa die geen goud is, en zoo vastgehecht en vermengd met andere bestanddeelen, dat de kerk nooit met zekerheid zeggen kan, dat is goud en dat is het niet.

Wat ook op dit geestelijk goudveld wordt opgedolven is een voorwerp van geloof, rustende op gissing, onderstelling en vermoeden, te regelen naar den regel dien God zelf voor de uitdelving bepaald heeft. Waaruit volgt dat de kerk zeer wel weet, dat ze ook op dezen akker onder 3000 pond stof, misschien slechts 300 of 30 pond goud zal gewonnen hebben, maar niettemin van Godswege gehouden is, om die 3000 pond met evenveel zorg en omsigtigheid te bergen en te bewaken en te behandelen, alsof het al niets dan louter goud ware.

Wat hiervan aan zij, zal eerst later blijken, als het opgegraven erts door den aannemer geleverd is aan den Smelter en Schifter, die in zijn oordeel alle echt goud van het klattergoud en het erts scheiden zal. Maar zoolang dese smelting en schifting niet heeft plaats gegrepen, is de kerk geroepen en van Godswege gehouden, om voor de geheele massa juist evenveel zorg te dragen alsof het alles goud ware. Vandaar de schijnbaar zoo vreemde stelling, dat de kerk al haar gedoopten als uitverkorenen heeft te bejegen, iets wat natuurlijk niet zeggen wil, dat de kerk leeft in de meening, dat al wat blinkt of niet blinkt, eens geestelijk goud zal blijken. Dit weet ze wel beter, evenveel als die aannemer op uw goudveld zeer goed weet, dat op verre na niet alles wat hij 's avonds in zijn schuren en tenten bergt, louter goud is.

Maar evenals deze aannemer, omdat er goud in zit of althans in kan zijn, en naar den regel door den eigenaar gegeven, ondersteld wordt te wezen, heel de massa bejegenen, alsof allen aan de uitverkiesing deel hadden. Dit zal dan van achteren wel anders blijken; allicht heel anders blijken; maar hier heeft de kerk niet mede te maken. Dit komt niet voor haar verantwoording. Maar wel zou zij schuldig staan, zoo zij van achteren bleek aan een wezenlijk uitverkorene niet bedient te hebben die genademiddelen, die God voor zijn uitverkorenen bestemd heeft. Beter dat tien klompens erts, waar geen goud in zit noodeloos bewaakt en met levensgevaar verdeeld worden, dan dat één enkele klomp, waar wel goud in zat, onbewaakt bleef en gestolen werd.

En zoo ook in de kerk. Beter dat honderd personen die niet uitverkoren zijn en dus geen geestelijk goud zijn, noodeloos alle verzorging en bewaking van de zijde der kerk ontvangen, dan dat ze aan één enkel uitverkorene onthield wat hem van Christuswege toekomt.

Mogen we vertrouwen, dat dit eenigszins uitvoerig toegelicht beeld de zaak verduidelijkt zal hebben, dan zal men nu ook verstaan, waarom de kerk bij de bediening van den heiligen Doop en in heel haar verder kerkelijk leven zooveel als uitverkorenen te behandelen heeft ook al weet ze dat feitelijk haar dienst misschien slechts aan enkelen ten zegen en aan de meesten ten oordeel zal gedijen. Dit maakt de bediening der kerk wel zeer ernstig; maar het kan in haar plicht geen verandering brengen. Zij moet doopen een iegelijk, kind of volwassene, die gevonden wordt in de ader van het goudveld, die door den eigenaar daarvoor is aangewezen, en wat eenmaal door den Doop uit het goudveld in de schuren is overgedragen, moet ze in haar schuren bewaren met precies dezelfde zorg, alsof het alles van het echte goud ware; ook al weet ze zelve zeer wel, dat het vermoedelijk op verre na niet alles echt goud is. Ze doopt dus nooit dan in de onderstelling dat de doopeling een uitverkorene en wedergeboren is, en voorts moet ze voor alle gedoopten in haar kerkelijk leven dezelfde behandeling aanwenden, die ze zou aanwenden indien alle leden der kerk metterdaad door God waren uitverkoren.

Zoo hangt dan nu alles ten slotte maar aan de vraag, welke regel God de Heere in zijn Woord voor de uitdelving en ontginning van dat geestelijk goudveld uit den schoot der wereld gegeven heeft. Blijkt uit de Heilige Schrift, dat God de Heere,

als eigenaar van dit goudveld, gezegd heeft: »De goudader begint pas op volwassen leeftijd, dan is alle kinderdoop ongeoorloofd, dan hebben we met de kinderens niets uitstaande, dan moet de kerk die stil laten liggen, en mag de kerk niet anders doopen dan volwassene. Is het daarentegen, dat God in zijn Woord ons aanwijst, dat de goudader waar het goud in ligt, niet enkel door de volwassene loopt, maar ook wel terdege door den leeftijd der kleine kinderens gaat, dan is het de roeping der kerk, om ook naar deze kleinen de handen zegend en zorgend uit te strekken, en moet ook het kleinste wicht, dat aan de te stellen voorwaarde voldoet, door het Sacrament van den heiligen Doop in de gemeenschap der zichtbare kerk weggeborgen en bewaakt.

Eerst zoo zal men dan nu ook gevoelen, waarom onze vaderen zich bij het bedien van den kinderdoop zich steeds beriepen op tel van Schriftuurplaatsen, die oogenschijnlijk niet den Doop in geen rechtstreeksch verband stonden, en van wier bewijskracht velen de klem dan ook niet gevoelen.

Zoo b. v. is het met wat we lezen in Matth. 19: 14, als Jezus zegt: »Laat af van de kinderens en verhin-
dert hen niet, tot mij te komen:
want derzulkens is het koninkrijk
der hemelen».

En ons antwoord luidt: Rechtstreeks niets. Er wordt hier niet gedoopt en er wordt van den Doop niet gehandeld. Maar als ik, om mijn regel voor den Doop te vinden, de vraag stel, of de goudader van het geestelijk leven eerst bij den volwassene begint, dan wel reeds bij de kinderens gezocht moet worden, zegt deze uitspraak van den Koning der kerk wel, ja, alles. Immers de discipelen verkeerden in den waan, dat voor de goudaders des geestelijken levens de kinderens nog niet meetelden. Straks als die kinderens volwassen waren, konden ze tot Jezus komen, nu nog niet. En tegenover deze valschie opvatting stelt Jezus nu de stellige uitspraak, dat dit misgezien is, dat de kinderens niet zijn buiten te sluiten, dat de goudader ook wel terdege reeds in den kinderlijken leeftijd aanwezig kan zijn, want dat derzulkens haast meer nog, dan der volwassene, is het Koninkrijk der hemelen. Haast meer nog, want Jezus stelt nergens de volwassene aan de kinderens ten voorbeeld, maar wel de kinderens ten voorbeeld aan de volwassene. Hij zegt toch niet, dat deze kinderens, straks opgegroeid, misschien ook in het Koninkrijk zullen kunnen komen. Dan zou er staan: »Derzulkens kan later ook het Koninkrijk der hemelen worden.» Maar neen, dat zegt de Heere niet. Hij zegt integendeel: »Derzulkens is het Koninkrijk der hemelen.» Niet om daarme aan te duiden, dat juist die tien of twaalf bepaalde kinderens, die voor hem stonden, uitverkorenen waren. Dan zou de Heere hebben moeten zeggen: »Dezer of hunner is het Koninkrijk der hemelen», terwijl hij nu alleen de soort aanduidt: »Derzulkens is het Koninkrijk der hemelen», als om te kennen te geven, dat de kerk ook in de ader van den kinderlijken leeftijd heeft te delven, om het goud er uit te voorschijn te brengen.

Evenzoo staat het met Psalm 8: 3: »[Uit den mond der kinderens en der ongelovigen hebt Gij sterkte gegrondvest], een uitspraak door den Koning der kerk in Matth. 21: 16 aldus vertolkt: »[Uit den mond der jonge kinderens en der zogelovigen hebt gij u lof bereid.]» Ook uit deze stelling uitspraak toch volgt rechtstreeks niets omtrent den Doop, maar wel worden we ook in dit woord onderwezen, dat de goudader der uitverkiesing volstrekt niet pas bij den volwassen leeftijd

De martelaren.

XVIII.

MARTEN de schoenmaker.

In West Vlaanderen ligt het stadje Yperen, dat, in de geschiedenis van de Reformatie der 16e eeuw, eenen naam heeft gekregen, omdat het Evangelie daar een van God bereiden en geregenden bodem vond. In 1547 woonde aldaar een jongeling, met name Marten, die den kost verdiende als schoenmakersknecht. Had de Heere zijn hart geopend, dat hij acht nam op het woord der waarheid, nadat dit aan zijn hart geheiligd was, predikte hij het ook aan anderen. Doch hierdoor wekte hij den haat der vijanden van de reformatie op. Hij werd gevangen genomen. Vrijmoedig en blijmoedig ging hij de gevangenis in waar hij zeer bestreden werd door een viertal bedelmunkenen, die alle pogingen aanwendden, om hem als ketter te doen veroordeelen. Dit ging echter toen te Yperen niet gemakkelijk, want de overheid leende niet gaarne

de hand tot het vervolgen en dooden der zoogenaamde ketteren. Liever beproefde men hem van zijne gewaande dwaling terug te brengen. Een rijk man van zijne familie bezocht hem in den kerk en stelde alles in het werk, om hem te redden. Vriendelijk begon hij hem aan te spreken en te wenschen, dat hij hem en zijnen anderen vrienden toch niet van zijne vriendschap zou berooven. Marten antwoordde, dat hij dit ook niet hoopte. »Welnu», antwoordde toen de bezoeker, »wij zijn van plan u uit de gevangenis te helpen. Doch dan moet ge niet hardnekkig aan uw gevoelen vasthouden. Of zoo gij dat toch wilt, doe dat in stilte. Al is het leven der priesters slecht, en hunne leer valsch, wat gaat u dat aan. Leef voor uzelf goed en zwijg; laat hen voor wat zij zijn en red uw leven.» Doch Marten riep met diepe verontwaardiging in de ziel: »Ach, gij Satan, ga weg van mij, want gij zijt mij een aanstoot. Zalik den kerk niet drinken, dien de Heere mij geven zal.» Daar monniken noch vrienden hem konden winnen, werd onze Marten ten slotte veroordeeld, om levend verbrand te worden. Kort voor zijnen dood lag hij uit het raam te zien naar het aanbrengen van hout voor de mijt, waarop hij sterven zou. Een der wekkelden zag hem en riep hem toe: »Ziet gij wel, dat is om u te verbranden.» De Jongeling ontsloeg niet, maar gaf kalme ten antwoord: »Ver-

geleken met het eeuwige, is dit een zeer klein vuur; en voor weinig leed, zal ik eeuwige vreugde ontvangen.

Toen hij aan den paal gebonden was, kwam nog een monnik naar hem toe met de vraag, of hij nog wilde herroepen. Kloekmoedig hernam echter onze Marten: »In geen deele.» »Verdoend zijt gij dan?», slingerde hem de monnik, zich van hem verwijderende, toe. Doch het volk nam het voor den jeugdigen martelaar op en riep den geestelijke driftig toe, dat hij niet de macht had, de ziel te dooden. Intusschen trok de beul de koorden nauwer toe en verworgde den martelaar. Zijn lijk werd daarna verbrand.

De vrouwe van BYGAERDEN.

Margaretha, vrouwe van Bygaerden, de dochter van Jan de Bienen, heer van St. Georges, was, door 's Heeren genade, den geloove in Christus Jezus toegevoegd en ijverde zeer voor de eere des Heeren. Dit was geen geheim. Toch was nog niemand haar daarom lastig gevallen. Op het einde echter van 1547 kwam er in hare heerlijkheid een geestelijke, die in de kerk den aflat predikte. Verscheidene hoorders waren diep ontroerd en

verontwaardigd over hetgeen zij hoorden. Doch meer dan allen was de vrouwe van Bygaerden gegriefd over deze onteering van den Heere en zijne zoenverdiensten. Zij riep haren zoon, Jan Estor, die zijnen vader als heer van Bygaerden opgevolgd was, tot zich en droeg hem op, den godslasteraar den predikstoel te doen verlaten, »opdat de eenvoudige lieden door zijne valscheid niet zouden verleid en bedrogen en hem den mond gestopt worden». De heer van Bygaerden voldeed aan het verzoek zijner moeder en de aflatkramer moest de kerk en de heerlijkheid verlaten. Met wrok in het hart begaf de verdrevene zich naar den bisschop en rustte niet, voordat de vrouwe van Bygaerden en haar zoon in den kerk waren gebracht. Kort daarop volgde het vonnis des doods over moeder en zoon, hetwelk op het slot te Vilvoorden werd uitgevoerd. Hunne goederen werden geconfiskeerd, niettegenstaande daar nog een dochter was die met Cornelis van der Eycken, heer van Riouen, gehuwd was. Gaspard Schets van Grobendonck kocht ze voor 17,800 gulden, welke de kas des keizers ten goede kwam.

DE GAAY FORTMAN.

begint, maar reeds in den kinderlijken leeftijd aanwezig kan zijn.

En in verband hiermee nu is het opmerkelijk, hoe de Heere bij zijn omwandeling op aarde zich altoos naar de kinderen getrokken gevoelt, op de kinderen wijst, het kindeke als een voorbeeld stelt, en getuigt dat hun engelen in den hemel aldoor zien het aangezicht van zijnen Vader die in de hemelen is. Zelfs de benaming van „de kleine kinderen“, die hij telkens van zijn uitverkorenen bezigt, wijst er op, hoe de Heere Jezus, geheel in overeenstemming met wat we van het vroeg sterven der meesten vóór den volwassen leeftijd uiteen hebben gezet, de eigenlijke hoofdmassa van zijn geestelijke kerk eer meer onder de kinderen dan onder de volwassenen zocht.

Reeds in zooverre komen we dus tot de slotsom, dat de kerk van Christus in strijd met den uitgedrukten wil van den eigenaar van het geestelijk goudveld zou handelen, zoo ze bij het delven naar het geestelijk goud zich zou bepalen tot de personen, die den volwassen leeftijd hadden bereikt, en dat ze daarentegen, zoo ze in gehoorzaamheid aan haar Koning wil te werk gaan, gehouden en geroepen is, om ook te delven, ja, haast meer nog te delven in de ader van het kinderlijk leven.

Eerst na dit op den voorgrond te hebben geplaatst, kan nu de regel der Besnijdenis ter sprake komen, die ons in nog inniger verband toont, hoe de bediening der Verbondzegelen ook voor den kinderlijken leeftijd bestemd is.

KUYPER.

„Geen ding door ijdele eer.“

Doet geen ding door twist of ijdele eer, maar door ootmoedigheid achte de een den ander uimemender dan zich zelven. Phil. 2: 3.

Tegen al wat ook maar zweemt naar ijdel-tuigheid is de Heilige Schrift onverbidde-lijk streng; en tegen dit bijzonder soort ijdel-tuigheid, dat in de ijdele eer haar streeling zoekt, het strengst van al.

En dat moest ook wel, want de „ijdele eer“ tast rechtstreeks het beginsel van onze Gods-kracht aan, en wel in de beide stelen waarin de echte Godsvrucht werken moet. Die beide stelen toch zijn bepaald door wat Jezus sprak: Heb God lief met heel uw hart; dit is het eerste en het groot gebod, en het tweede dit gelijk is: Heb uw naaste lief als uzelf.

Echte godsvrucht wordt dus hieraan gekend, dat in onze bedoeling en in ons overleggen en streven de Naam des Heeren altoos vóór onzen eigen naam komt, en dat onze eigen naam nooit den naam van onzen naaste vooruit dringe.

Ge moogt dus wel ter dege op uw eigen ziele bedacht zijn, en het is geheel in strijd met de Schrift, om opzettelijk uw eergevoel te onderdrukken. Niet in de dooddrukking van ons zelfgevoel ligt het offer, dat God van ons eischt, maar in de goede rangschikking, waar bij de eere Gods steeds het eerste onze gedachte zal zijn, en onze eigen eere nooit één enkele schrede voor de eere van onzen naaste uit zoude te komen.

Zonde is dus in u, zoo dikwijls er strijd ontstaat tusschen hetgeen de eere van God van u vraagt, en gij neemt aan uw eigen eere verschuldigd te zijn, en als nu in dien strijd uw eigen eer niet onvoorwaardelijk voor de eere Gods terugtrede.

En evenzo is er zonde in u, wanneer uw eigen eere en de eere van uw naaste beide in het spel zijn, en gij, alleen met uw eigen eere bezig, u om de eere van uw naaste niet bekommerd; of, erger nog, de eere van uw naaste opoffert aan den glans van uw eigen eer.

Toch is „ijdele eer“ nog iets anders dan „eigen eer“. Zo lang „eigen eer“ in het spel is, is er altoos nog altoos eenige drangreden in uw conscientie, om te strijden voor een edel goed; want 's menschen eere is hem vaak beter dan zijn leven.

Maar wat de heilige apostel noemt „ijdele eere“ is altoos zondig. „Ijdele eere“ toch raakt niet uw menscheleke en persoonlijke eere, maar uw zondige zucht, om de eere, die gij in het oog der menschen en in de schitteringen des levens hebt, ter voldoening van uw zelfbehagen, uit te breiden.

Uit te breiden, waar het kan, door hetgeen wezenlijk aanzien geeft; en uit te breiden, zoo dit eerste u niet gelukt, door allerlei schijn-vertooning en onware schittering, die dan ten leste in het niet en in de kinderachtige afdaalt.

„Ijdele eere“, is de zucht om vooraan te staan; de zucht om de voorrangzitting te hebben; om allerlei wirook voor u te laten ontsteken; om in allerlei laffe nietigheden zeker steunpunt voor u naam en opgang te zoeken; kortom een positie in te nemen, waarbij niet het strijden voor Gods eer en zijn koninkrijk, noch ook de verdediging van uw goed en deugdelijk recht u drijft, maar waarbij het u te doen is, om op de menschen den indruk te maken van een gewichtigheid en beteekenis, wier doel bereikt is, zoo gij maar weer uw wirook-walpmijne hebt.

Vandaar dat alle „ijdele eere“ zondig in haar uitgangspunt is, op niets dan schijn en leugen berust, en dies rechtstreeks tegen alle religie en alle Godsvrucht ingaat.

Hoe zondig en afkeuringwaardig intusschen deze „ijdele eere“ ook zij, toch staat het vast, dat deze zucht naar „ijdele eere“ heel onze maatschappij als een boze zuurdeeg door-trokken heeft.

Zoo was het vroeger; maar zoo werd het in nog sterker mate, nadat de valsche begrippen der Fransche revolutie reeds van de school af het kinderhart prikkelden, in ste van, gelijk de macht van het Evangelie eertijds deed, reeds van school af deze valsche eerezucht in het kinderhart af te stompen.

Vandaar dat vooral in onze tegenwoordige maatschappij deze boze zonde van de „ijdele eere“ zoo ontzettende afmetingen aannam, en ge reeds bij zeer jonge kinderen, bij uw dienstboden, bij uw bedienden, onder vrouwen en mannen, onder jongelingen en jonge dochteren, in alle vereniging en vergadering, kortom,

overal waar slechts „ijdele eere“ bestaand is, dit giftig onkruid zoo welig ziet opschieten.

En zeg nu niet, dat Christenen hiervan vrij zijn; want ik zeg u, omgekeerd, dat dit kwaad onder de Christenen zelfs een dubbel gevaarlijk karakter aanneemt.

Ge kent noch uzelf, noch uw Christelijken kring, zoo ge in gemeente verklaren komt, in deze Christelijke kringen zelden anders dan nederigen zin en verlooening van zich zelven te hebben gevonden.

Feiten blijven feiten, en de droeve waarheid is helaas, dat ook onder Christenen deze ijdele eer gedurig, uit de onzalige fontein, die we in ons hart omdragen, als een giftige stroom op-welt. Een droeve waarheid, dat zelfs bejaarde en geoude Christenen soms tot in het kinderachtige en schaamteloze toe hun tukheid op ijdele eere laten uitkomen. En een droeve waarheid niet minder, dan dat kwaad zoo algemeen verbreid is, dat bijna geen enkele ver-eeniging of vergadering zonder dit ergelijk verschijnsel te vertoonen, bestaan heeft of be-staat.

Hiermee is niet gezegd, dat het daarom in de wereld niet nog veel erger is.

Natuurlijk, er werkt onder Christenen een ge-nade, en die genade bewaart voor veel. Vooral bewaart die genade in onze kringen voor veel bitter gevolg van deze ijdele eer. Onder ons is er een verzoening. Onder ons wordt een bestraffend woord beter aangehoord. Onder ons is er, ook zonder het vermaan der broederen, meer zelfbestrafing in de conscientie.

Maar, en dit is het dubbele gevaar, waarop gewezen moet, onder Christenen bestaat er een „ijdele eer“, die de wereld niet in die mate kent, namelijk de ijdele eere in het kleed der nederigheid.

De eerste soort „ijdele eere“ in het kleed der nederigheid, ontmoet ge, zoo iemand hand-delt uit ijdele eere, maar spreekt voor de eere Gods.

Dan drijft en prikkelt innerlijk het motief van het eigen ik; immers hier komt men niet voor uit, dat zegt men niet; maar heeft inte-gendeel den mond vol van de eere van Gods naam. Zelfs Dienaars des Woords staan in geen geringe mate aan dit gevaar bloot, zoo dik-wijls ze bij de verkondiging van Gods Woord en bij de gebeden natuurlijk alles op de eere van Gods naam richten; maar als ze gespro-ken hebben, op allerlei manier uitvisschen, of de menschen het nu traai hebben gevonden. Dat heet dan een pastoraal onderzoek naar de werking des Woords op het hart, maar feitelijk is het een onderzoek naar de ijdele eer van den prediker in de opinie der men-schen.

En het tweede soort „ijdele eer“ in het kleed der nederigheid komt dan voor den dag, als ge Christenen ziet, die aanleg voor nederig-heid hebben; wier oog voor het schoon der nederigheid openging; die daarom dan ook een nederige gestalte schoon vinden; zich al-meer in die nederige gestalte inzetten; en nu, na die nederige gestalte zich eien te hebben gemaakt, gedurig bij zichzelf bezig zijn met de vraag, of de menschen die nederige gestalte wel opmerken; er wel over spreken; en er wel eere aan geven.

Dat begon dan goed. Men zag het schoone van de nederigheid in. Maar toen schoot Satan tusschen beide, en verlokte ons hart, om zelfs het schoon der nederigheid te misbruiken als blanketsel ten behoeve onzer ijdele eere.

En juist dit dubbele gevaar, waaraan alle ijdele eere het menscheleke hart in een Chris-telijke omgeving blootstelt, dwong den Heiligen Geest juist in de Heilige Schrift zoo ziel doordringend en zoo zonder onderlaten tegen deze schrikkelijke zonde der ijdele eere te waar-schwen.

Is toch eenmaal het kleed der nederigheid op één dezer beide manieren om onze „ijdele eere“ gehangen, dan wordt de prikkel, die in onze conscientie tegen deze zonde reageert, afgestompt, en is er aan het voortvaren van deze kanker geen stuit meer.

Wie nu zijn ziele liefheeft, zal daarom dat woord der verzoening om toch geen ding door ijdele eere te doen, als een redmiddel ter behou-deniss aanpakken, en God zal hem redden.

Maar wie zegt: „Voor mij is deze medicijn overtoollig weelde“, is niet maar krank, maar doodelijk krank, en zulk een gaat, als God de Heere niet tusschenbeide treedt, om zijn ijdele eer verloren.

KUYPER.

Amsterdam, 4 Juli 1890.

Niet zonder ontroering ontving ook onze redactie in den loop dezer week het droef bericht van het alsterfen van Dr. Ph. S. van Ronkel.

Wie zich in Maasland, IJlst, Zutphen en Amsterdam nog herinnert, wat deze predi-ker voor Gods kerken ter vertroosting en bemoeiding voor zijn volk geweest is, mag, omdat later andere paden betreden wer-den, de gave Gods niet voorbijzien, die in de bekeering tot den Christus van dezen Joodschen geleerde geschonken werd.

Meer nog dan Da Costa en Schwartz was Van Ronkel ingeleid in de diepte der Gere-formeerde belijdenis, en bezat hij de scherp-zinnigheid van geest, die hetgeen van deze heerlijke belijdenis atweek, historisch te spreken, dialectisch te ontleden, en uit gloed van overtuiging wist tegen te staan.

Niet alsof we daarom er ook maar van verre aan denken, Van Ronkel met Da Costa in één adem te noemen. Da Costa was als machtig genie verre zijn meerdere, en in het geniale lag Van Ronkel's kracht niet.

Maar juist daarom kon Van Ronkel door zijn eigenaardig talent van scherpe dialectiek den kerken weer bieden, wat ons in Da Costa onthouden was. En in elk geval blijft het merkwaardig, dat het God beviel heeft ons in Da Costa en Capadose, in Schwartz en Van Ronkel vier zonen uit de Joodsche natie te schenken, die elk in hun kring mannen van beteekenis waren, en die saam in genetisch verband stonden.

Ook door de pers heeft Van Ronkel ons een erfenis geschonken, die blijvende waarde bezit.

Vooral zijn Schriftbeschouwingen over de boeken van Mozes zijn zijn aan treffenden rijkdom van geestelijke opmerkingen, die, gegoten in goeden, keurigen stijl, de popu-

laire exegese tot een hooger standpunt wisten op te heffen.

Aan den eigenlijk gezegden kerkelijken strijd nam hij alleen te Amsterdam deel, en stond daarbij steeds aan de zijde der Gereformeerden, tot eindelijk een conflict met eenige broeders-ouderlingen hem van die lijn deed afwijken, zijn positie in Am-sterdam onhoudbaar maakte, en hem tot het besluit bracht, om zich terug te trekken naar Zetten.

Reeds toen was zijn gezondheid geknakt, en werd hij geplagd door velerlei bittere kwalen, die ten leste zijn kracht gesloopt hebben.

Deze pijnlijke kwalen stemden zijn ge-moed soms bitter, maakten hem prikkelbaar, en deden hem zich terugtrekken uit den strijd.

En toen hij naar Leiden verhuisd, plot-seling voor de keuze der Doleantie gesteld werd, was reeds vooruit te voorzien, hoe deze keuze hem te verzwakt moest vinden, om hem zijn oude wapenbroeders te doen oproeken.

Zonder te beseffen, hoe ver hij straks af zou glijden, koos hij toen tegen de Doleantie, en werd toen door de omstandigheden steeds verder voortgedrongen op een weg, die de zijne niet was.

Zoo kwam hij ten leste met Dr. Hoede-maker in aanraking, en verspeelde zijn laatste levenskracht aan een soort bijbe-spreking, die slechts op bestrijding der Doleantie gemunt was.

Hoe dit ons smartte, behoeven we niet uit te spreken. Gelukkig dat we er bij mogen voegen, dat Dr. Van Ronkel, althans in openbare geschriften, zijn oude vrienden nooit op onedele wijze aangerand noch hen beleedigd heeft.

Niet hij publiceerde brokstukken uit brieven. Niet hij praatte over vroegere in-tieme gesprekken. Niet hij pleegde verraad.

En zoo bleef hij, tot aan zijn dood toe, ook met zijn ouden vriend uit de Herant op een voet van dragelijke betrekking.

Tot een breken kwam het nooit. En dit is ons, bij veel dat ons in an-deren gegriefd heeft, na zijn heengaan een oorzaak van dank en stille vreugde.

KUYPER.

Uit de Synode.

In Friesland's hoofdstad kwamen onze kerken de vorige week ter Synode. Nadat op Maandagavond in een bidstond, door Prof. Kuyper geleid, voor deze samenkomst 's Heeren aangezicht was gezocht, werd Dinsdagmorgen door den voorzitter van den kerkeraad van Leeuwarden, in de Noorder-kerk, het bezielend woord gesproken dat wij hier in zijn geheel laten volgen.

Eerwaarde en Wel beminde Vaders en Broeders, hooggeachte leden, tot deze voorloope-rij Synode gedeputeerd, hooggeachte Adviseurs, die onze uitnodiging opvolgen woudt en met ons vergaderd.

Genade en vrede zij U! Namens de Synodale kerk heb ik de eer U een hartelijk welkom toe te roepen in deze onze stad, rijk aan historische herinneringen uit den bloeitijd van het Calvinisme, dat na diepe inzakking weer oplichten mocht.

Friesland toch, en Leeuwarden in 't bijzonder heeft geen gering deel gehad in de overwin-ning, na lange worsteling tijdens het treves op de remonstrantische factie door onze Calvi-nistische vaders met Gods genadige hulpe behaald.

Hier in deze stad hebben gearbeid de onver-getelijke WILHELM LUDWIG, grave van Nassau en zijn boezemvriend JOHANNES BOEKMAN. Werd ge reeds gisterenavond aan deze vaders herinnerd, ook ik kan niet nalaten hen in deze weer te doen treden voor uw ziels-oog als om U welkom te heeten, dat gij tot hinnen arbeid zijt ingegaan.

Aanschouw hen in den geest die twee edele Calvinisten, zoo zeer onderscheiden en toch zoo innig één.

Gracie Willem, de kleine onaanzienlijke Duitser met zijn slepend heen en groot ovaal rond hoofd op hooge schouders, maar met een oog, zoo open, zoo eerlijk, zoo rein; een oog, dat kon opzien tot den hemel, tot dat het zich vulde met tranen; een oog, dat onder de saamgetrokken wenkbrauw op het slagveld den vijand doorzag en verslond; een oog, dat nederbliksemen kon den laster en de laagheid der Roordisten, 1) maar dat meest lieflijk straalde als van zonnenschijn over zijn gereformerd volk.

Rogerman, een Koninklijke gestalte; een schoon man; al is ook het edele, hooge voor-hoofd reeds vroeg van rimpels doorploegd; een kop, die den Fransen gezant in verrukking bracht en hem als hij zag op den breeden zwart zijden haard, die afgolfde tot de middel deed uitroepen: „la plus belle barbe de l'Europe“!

Beide helden; deze — een echte Nassau met een leeuwenhart, zeker twintig naalen schier wonderdadjig bewaard in het heetst van 't gevecht, waarbij eenmaal zes kogels tegelijk deuken in zijn harnas sloegen en het gevecht verbijstelden van zijn rapier, genaai krigskun-dige van wien Maurits de krigstactiek leerde; die het zijne toebracht aan al de victories, waardoor deze tweelingbroeders Nederland hebben bevrijd.

Ook gene — een krijgsman; wiens jeezen hand de slimme dooperschen teraarde drukte; de overmachtige remonstranten stuk stiet; de spottende vijanden brak.

Beide — Willem en Rogerman — werkers met onvermoeiden ijver, met onwankelbare standvastigheid, met verwonderingwekkende kracht.

Beide bidders — de eerste meer in de bin-nekamer en de veldtint, de andere ook op den kansel en in de kerkvergadering, aangrijpend heerlijk.

Beide gouden harten, verheven karakters, groote mannen!

1) Handlangers en partijgenooten van den Olden-barneveldsman Karel Roorda, langen tijd lid der Staten Generaal voor Friesland.

Beide grievend bejegend doch ten leste oogstende aller achtung en waardeering. Heel de Friese, heel de vaderlandsche kerk bekende bij den dood van Franckers hoogleeraar „een groote Israël is gevallen!“ en heel het Friese, heel het Nederlandsche volk heeft bij zijn verscheiden Willem Lodewijk als een Vader des Vaderlands beweend.

Beide echter zijn door het nageslacht vergaust. Een prachtig praalgraf bouwde het dankbare volk Hayte ter eere; doch ik kan u, M. R. niet uitnodigen het te gaan zien. De schen-nings hand der patriotten heeft den grafkelder der Nassau ginder in de groote kerk ontijd; het grafmonument, waarop terecht in knielende houding het beeld van den grooten Willem Lodewijk sierlijk uit albast was gebeiteld, omgeven van de zinnebeelden van gerechtigheid en standvastigheid — is verbrijdeld en het gebeente der vrijheidshelden geworpen door Leeuwardens straten en — vertrap in hun slijk.

En wat Bogerman aangaat, een der weinige groote mannen, die dit gewest heeft opge-levd — het kleinzielig nageslacht heeft zich zijner geschaamd en huivert nog voor „Bogerman, dat hoofd der smoden.“ 1) Doch, Gode zij lof! er begint weer een ge-slacht aan te komen, dat zich zijne weldoe-ners herinnert en deze Synode van kerken, die met geestdrift de artikelen beamen, door Bogerman ontworpen en de kerkenorde volgen, door zijne hand het eerst ondertekend, roept hope-wekkend de schoone dagen der vaders in de herinnering terug.

Wel is de tegenstelling tusschen dat glorie-rijke verleden en het ingezonden heden groot, zeer groot te dezer stede. In 1618 gaf de kerk van Leeuwarden aan de vijfdevermaarde Nationale Synode haar praesens en zond ze drie harer ouderlingen, mannen van kwaliteit, leden van de staten of het hof, en nog een vierde lidmaat als politiek com-missaris naar Dord. De edelste geslachten der Harinxma's, der Idaerda's, der Donia's en der Aylva's gingen in den ijver voor het calvinisme voor. 2)

Thans zoekt slechts een groepje „kleine lyden“ de oude paden en al wat groot en edel en rijk en geleerd is in Leeuwarden glim-lacht om ons gewurm. . . .

In plaats van onze antieke en massieve Jaco-bijner kerk, die met het gebeente der Nassau ook het geestelijk kroost van Bogerman uit-wierp, hebben we slechts deze lichte, moderne tente en het is ons nog een wonder, dat we haar hebben.

Weest hier echter welkom geheeten, geliefde broeders, van goeder harte.

Zij het u hier als die Davids getrouwen was te Hebron.

Gij herinnert u, hoe na Saul's dood slechts een kleine meerderheid des volks Gods ge-zalfden knecht David hulddig en de groote meerderheid der Israëlieten den schaapherder uit Bethlehem alleen liet staan en zich haastte om prins Isaboth, Saul's wettigen zoon en op-volger, hulde te bieden.

Dit laatste scheen veel voor te hebben.

Immers men bleef op de historische lijn.

Men wachtte zich voor een scheuren van het lichaam der kerk; want scheurmaker was toch — wie kon het loochenen — die David te Hebron! Daar kon nooit Gods zegen op rusten!

Bij hen echter was „gansch Israël“, bij hen ook de tent der samenkomst, bij hen waren Abner en de bloem der grooten.

David had echter, en dit was zijne kracht, Gods Woord.

Naar menschelijk recht stond zijne zaak niet sterk; naar Goddelijk recht echter was bij David te Hebron de wettige theocratie, en daarentegen bij Isaboth een eigenwillig regiment, een schijn-theocratie, die niet op God, maar op menschen steunde en daarom moest vergaan.

„En er was“, zoo lezen we 2 Sam. 3: 1 — „er was een lange krijg tusschen het huis van Saul en tusschen het huis van David. Doch David ging en werd sterker, maar die van het huis van Saul gingen en werden zwakker.“

Hoe treffend juist, G. B. 1) wordt hier getekend de verhouding onzer kerkeraden tegen-over de „Synodale“ tegenkerkeraden, en onze strijd met „die van hunnen huize“ zich blijven bekennen.

David was geselect tot koning over Israël. Over al de twaalf stammen.

Slechts één der twaalf erkende zijn ambt. Hij scheen een afgescheiden, een scheur-rijke te vestigen. Doch David en de zijnen verston-den, dat dit slechts een overgangstoestand was. Over het volk des Heeren als zoodanig, overal het besneden had de Heere hem geselect en daarom erkende David geen toevallige feitelijke grenzen voor zijn bewind, maar eischte hij heel Israël op om onder zijn scepter te buigen.

Men mocht hem verwerpen; hem fel bekam-pen; hem grievend beschoppen, hij hield zijn standpunt vol. Hij zond heen en zeggende de mannen van Jabez en liet hen aanreggen, dat hij door Juda geselect was tot koning. Hij wachtte de erkenning van al wat tot Israël behoorde, af.

Voor al daardoor was er zoo lange krijg tus-schen „het huis van Saul“, dat waren de par-tijgenooten van Isaboth en „het huis van David“, d. w. z. Israël, voor zoover het bereids tot gehoorzaamheid aan God en Zijne geselecte gekomen was.

Hoe fel in den aanvang deze strijd, hoe groot de eerste verbittering was, blijkt uit het bloe-dig spel der jongelingen dien vijf te Gi-beon, waar de twaalfallen kampvechters in zó blinde woede op elkaar inrenden, dat ni-mand dacht aan verweer, maar ze allen elkan-der de kling joegen door het broederhart en te zamen vielen.

Eerlang echter zonk de toorn weg en begon de genegenheid der „kloke mannen, die den Heere vreesden“ te trekken naar de zijde van Hebron.

Isaboth's regering bleek zwak: Abners arm verraderlijk te wezen.

David daarentegen regeerde naar Gods Woord, oefende billijkheid en recht. Hij doodde den koningsmoordenaar, hij eerde Michal, Saul's dochter, hij vernederde den Filistijn, Israëls vijand. In kalme kalmte was zijne regering schoon!

Toen verliep Isaboth's ongoddelijk bewind. Benjaminiten en Gadieten „scheidden af tot David“, Efraïmieten en Rubenieten vielen hem toe.

1) Woordspeling van Vondel op Bogerman, het hoofd der Synode (van Dord.). 2) Gemeentelid der Synode uit de Staten Ge-neraal waren voor Friesland Ernest van Aylva, Griet-man in Oostdongerade en Ernest van Harinxma, eerste Raadsherr van den Hove. Deputaten van wege de Friese kerken waren Ds. Joh. Bogerman, Florentius Johannis en Ph. Daniels Eelshemius, pr. van L. Sneek en Harlingen, Melvius ab Idaerda, Kempo van Harinxma van Donia Raadsherr en Joh. v. A. Sande, der beide rechten doctor, den laatste drie allen ouderlingen der kerk van Leeuwarden.

toe; eerst druppelde het; eerlang stroomde het uit alle stammen naar Hebron, en eindelijk zond David henen en vergaderde het gansche volk.

Broeders, die met onzen Koning David we-dertoe te Hebron toeft, hebt goeden moed! Alleen houdt vast aan de organische kerke Gods, aan het geheel der gedoopten.

Gij zijt gesteld als opzieners, niet over ge-meenten, die gij maakt, maar over de histori-sche kerken Christi in deze landen. Aanvaardt uwerzijds de scheuring nooit als wettig en geoorloofd. Houdt de kerken der vaders vast.

Niet in overspanning. In kalmte. Wacht op den Heere. Hij zal gansch Israël wederbrengen onder Davids scepter. Hoopt en heidt!

En ondertusschen — toont, dat in uwe krin-gen Gods Woord regeert, regeert over alles. Zij het ook op deze onze Synode waarlijk een openbaar worden der Christonomie!

Geen Aschels overmoed; geen Joabs slinks-heid; geen zwakhed ook in het bestraffen van wat niet recht is voor God. Het heilig doel heilige de keuze der middelen. „In alles waar!“ Op den grondsteen van dit kerkgebouw staat gebijeld: „Sion zal door recht verlost wor-den.“ Zoo zij het!

Met innigen weemoed missen wij in deze vergadering onze onvergetelijke broeder Dr. Mr. W. v. d. Bergh. Och, blijve de aangrij-pende toon zijner boetprediking aangeslagen in ons midden!

Ook moeten wij ontbeenen de tegenwoordig-heden van Jhr. Mr. De Savornin Lohman, die voor de uitnodiging als adviseerend lid moest hedanken, omdat hij, die zoo trouw voor het recht der kerk heeft gepleit, door de wereld overstelpst werd met smaad. God heeft hem echter opgeheven om te zitten in den stoel der eere en macht.

Blijke het, geliefde broeders, dat wie misse, de Geest des Heeren, uitgegaten op den Pink-sterdag, in het midden dezer vergadering is. Be-ware Hij voor tweedracht en heerschzucht; leide Zijn voorlichting in alle waarheid allen te zamen in en schenke ook Zijne genade een ernstige, ootmoedige, bedachtzame en teeder godvruch-tige stemming des harten.

Doe Hij Christus Hoofd zijn in ons midden; dan zal er stichting zijn der kerke tot eere des Vaders.

Nu dan, — in den Naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes, uit wien, door wien en tot wien alle dingen zijn, en wien zij de heerlijkheid, en nu, en tot in alle eeuwig-heid, Amen.

Na dit keurig woord waarmee onze ta-lentvolle Wagenaar het hart opeens in de rechte stemming had weten te brengen, ging hij voor in een innig en teeder gebed om eindelijk de tweede voorloope Synode van Nederduitsche Gereformeerde kerken voor geopend te verklaren.

Uit het onderzoek naar de credentia-elen bleek, dat afgevaardigd waren uit:

Gelderland: voor de classis Arnhem c. a. Ds. P. C. Koster en ouderling C. Thomassen;

en voor de classis Harderwijk Ds. A. Mid-delkoop en ouderling G. S. Knottenbelt.

Zuid-Holland: voor de classis 's-Graven-hage c. a. (welke classis haar credentiaelen eerst in den namiddag inzond, zoodat hare deputaten dan ook toen eerst zitting kre-gen) Ds. W. F. A. Winckel en ouderling L. W. C. Keuchenius; de laatste vervangen door zijn secundus ouderling P. Goudappel;

voor de classis Leiden Ds. G. Vlugg en ouderling C. Boon;

en voor de classis Rotterdam c. a. Ds. H. H. Veder en ouderling W. Vrolijk Sr.

Noord-Holland: voor de classis Amster-dam c. a. Ds. A. Kuyper en ouderling W. C. Breun;

en voor de classis Haarlem c. a. Ds. J. Langhout en ouderling P. Vermeulen.

Zeeuws: voor de classis Middelburg c. a. Ds. P. J. W. Klaarhamer en ouderling A. Dingemans.

Utrecht: voor de classis Utrecht c. a. Ds. H. Hoekstra en ouderling J. Overduin;

en voor de classis Amersfoort Ds. G. v. Goor en ouderling J. de Ruig.

Friesland: voor de classis Leeuwarden c. a. Ds. L. Wagenaar en ouderling W. Dijkstra;

voor de classis Franeker Ds. J. Hania en ouderling A. Elshout;

voor de classis Dokkum Ds. J. J. A. Ploos v. Amstel en ouderling M. v. d. Laan.

Overijsel en Drente: Ds. C. C. Schot en ouderling J. Mastenbroek.

Groningen: Ds. J. Stroos en ouderling H. E. C. Smit.

Brabant en Limburg: Ds. J. H. Feringa en ouderling A. C. v. Drimmelen.

In hare eerste sessie koos de vergadering in het moderamen Dr. Kuyper tot praeses, Dr. v. Goor tot assessor en Ds. Hoekstra en Feringa tot scribae.

De voorzitter dankte Dr. Wagenaar voor zijn openingswoord, verzocht namens de vergadering de bidders: Prof. Dr. F. L. Rut-gers, Ds. J. C. Sikkels, Ds. B. v. Schelver, Ds. F. Lion Cachet en Dr. W. Geesink, die door de kerk van Leeuwarden als ad-viseurs waren uitgenoodigd, als zoodanig zitting te nemen, benoemde Dr. Schot voor de korte persverslagen en stelde het agen-dum aan de orde.

Dit agendum, hetwelk ruim 90 punten bevatte, was door de goede zorgen der kerk van Leeuwarden in 17 rubrieken verdeeld. Vijf commissies, ieder met een der Synodale adviseurs, zouden de vergadering over deze verschillende rubrieken van advies dienen.

Hierop werd de eerste sessie gesloten met gebed.

2e SESSIE

op Dinsdag 24 Juni na den middag. Na, gelijk alle volgende sessies, met ge-bed en psalmgezang te zijn aangevangen, werd besloten Dr. Wagenaar en Dr. v. Goor en als hun secundus Ds. Klaarhamer en Ds. Hoekstra te deputeren om met heeren Directeuren der Vereniging voor Hooger Onderwijs te onderhandelen over het ver-band tusschen de kerk en de theologische faculteit en een volgende Synode in deze te dienen van advies.

Aan de classis Leeuwarden werd even als aan die van Dord en Gouda toegestaan de combinatie